

ÅRSRAPPORT 2022

NASJONAL KOORDINERINGSSENHET
FOR DOM TIL TVUNGENT PSYKISK HELSEVERN

Innhold

1. Utvikling	3
1.1. Nye dommer	3
1.2. Opphør av dommer	3
1.3. Antall under gjennomføring av en dom	4
1.4. Frifinnelser	5
1.5. Behandlingsnivå	6
1.6. Utviklingen sett opp mot befolkningstall og kapasitet i psykisk helsevern	7
2. Fordeling på regionale og lokale helseforetak	8
2.1. Helse Sør-Øst	10
2.2. Helse Vest	11
2.3. Helse Midt-Norge	12
2.4. Helse Nord	14
3. Fordeling på statsadvokatembeter	15
4. Demografiske data	16
4.1. Kjønn	16
4.1.1. Kjønnfordeling for nye dommer og opphør for tidsubestemt dom	16
4.1.2. Kjønnfordeling for nye dommer og opphør for tidsbestemt dom	17
4.2. Alder	18
4.3. Fødselsland	18
5. Lovbrudd	19
5.1. Lovbrudd for personer med tidsubestemt dom	19
5.2. Lovbrudd for personer med tidsbestemt dom	21

Om Nasjonal koordineringsenhet

Nasjonal koordineringsenhet drifter etter mandat i psykisk helsevernloven § 5-2a. Enheten skal være en administrativ og permanent aktør ved gjennomføringen av dommer til tvungent psykisk helsevern og skal sikre god samhandling mellom helse- og justissektoren. Funksjonen skal være en integrert del av gjennomføring av dom til tvungent psykisk helsevern og et viktig bidrag til sikkerheten og samfunnsvernet. (Prop. 108 L (2011-2012))

Nasjonal koordineringsenhet for dom til tvungent psykisk helsevern skal primært:

- utarbeide og oppdatere retningslinjer for samhandling ved iverksettelse og gjennomføring av dom på tvungent psykisk helsevern
- føre register som gir nødvendig oversikt over personer dømt til tvungent psykisk helsevern
- sørge for at alle parter har informasjon som er nødvendig for at de lovpålagte oppgavene skal kunne løses på best mulig måte

Nasjonal koordineringsenhet er organisert under Regional sikkerhetsavdeling (RSA) ved Oslo universitetssykehus HF. Enheten har to årsverk og et fagråd med representanter fra justis- og helsesektoren. Fagrådet har en rådgivende funksjon, og et særlig ansvar ved endringer i den nasjonale retningslinjen. Medlemmer av fagrådet pr. 31.12.2022 følger av Tabell 1. For mer informasjon om koordineringsenheten, se www.koordineringsenheten.no.

Tabell 1: Medlemmer av fagrådet per 31.12.2022.

Navn	Stilling
Trude Elisabeth Sparre	Førstestatsadvokat - Oslo statsadvokatembeter
Per Morten Schjetne	Statsadvokat - Trøndelag statsadvokatembeter
Marthe Kvalsvik Rørstad	Politiadvokat - Oslo politidistrikt
Øyvind Holst	Jurist og Ph.d. - Kompetansesenteret for sikkerhets, fengsels- og rettspsykiatri Helse Sør-Øst
Siri Anita Medalen	Spesialist i psykiatri - Helse Førde HF
Per Ola Rørvik	Spesialist i psykiatri - Universitetssykehuset i Nord-Norge HF
Henriette Madsen Eriksen	Psykologspesialist - Lovisenberg DPS

Koordineringsenhetens register og informasjonen i denne rapporten baserer seg på de opplysninger som oversendes fra politi, påtale og helsevesen.

Definisjoner

- **Phvl:** Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern, lov-1999-07-02-62
- **Strl:** Lov om straff, lov-2005-05-20-28
- **Tidsubestemt dom til tvungent psykisk helsevern:** Dom på overføring til tvungent psykisk helsevern, etter strl § 62 første ledd. Kan opprettholdes så lenge samfunnsvernet krever det.
- **Tidsbestemt dom til tvungent psykisk helsevern:** Dom på overføring til tvungent psykisk helsevern, etter strl § 62 andre ledd. Varighet begrenset til tre år.
- **Nye dommer:** Førstegangsdommer på overføring til tvungent psykisk helsevern, etter strl § 62.
- **Opprettholdelse:** Opprettholdelse av en dom på overføring til tvungent psykisk helsevern, etter strl § 65 fjerde ledd. Innebærer at den strafferettslige særreaksjonen forlenges.
- **Opphør:** Opphør av en dom på overføring til tvungent psykisk helsevern, etter strl § 65. Innebærer at den strafferettslige særreaksjonen avsluttes.
- **Dom til tvungen omsorg:** Jf. strl § 63. For personer som er vurdert utilregnelige iht strl § 20c (høygradig psykisk utviklingshemming).

1. Utvikling

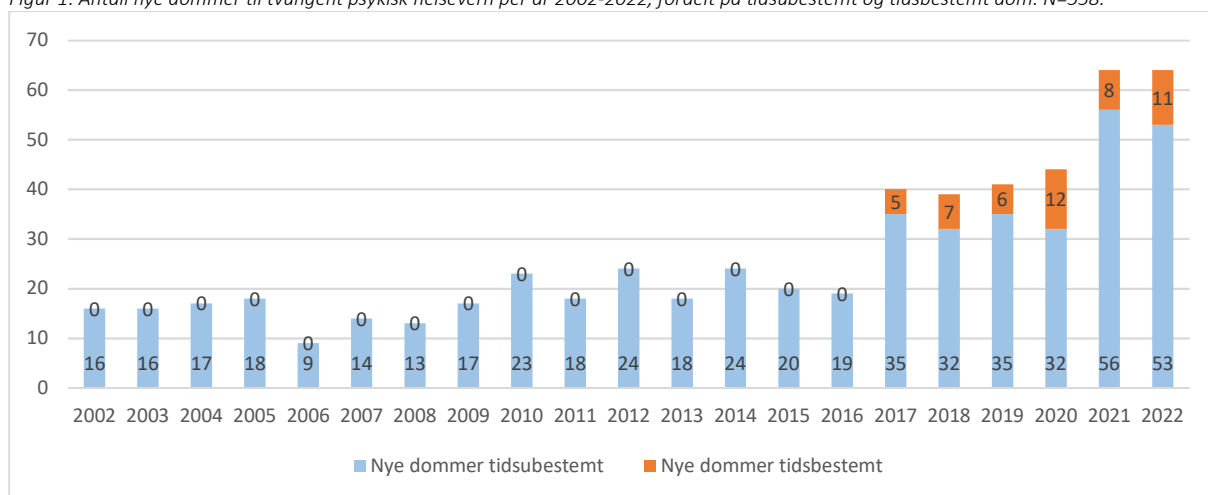
I 2022 ble 64 personer dømt til tvungent psykisk helsevern. 31 fikk opphør av slik dom. Per 31.12.2022 var 347 personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern, fordelt på 317 på tidsubestemt dom og 30 på tidsbestemt dom.

1.1. Nye dommer

I 2022 ble det avsagt 64 dommer på overføring til tvungent psykisk helsevern. 53 av disse var til tidsubestemt dom og elleve var til tidsbestemt dom.

Fra 01.01.2002-31.12.2022 er det totalt avsagt 558 dommer til tvungent psykisk helsevern (550 personer), se Figur 1. 509 av disse er tidsubestemte dommer og 49 er tidsbestemte dommer. I perioden 2002-2022 er det i snitt avsagt 26 nye dommer per år. De siste fem årene (perioden 2018-2022) er snittet på 50 nye dommer per år.

Figur 1: Antall nye dommer til tvungent psykisk helsevern per år 2002-2022, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt dom. N=558.

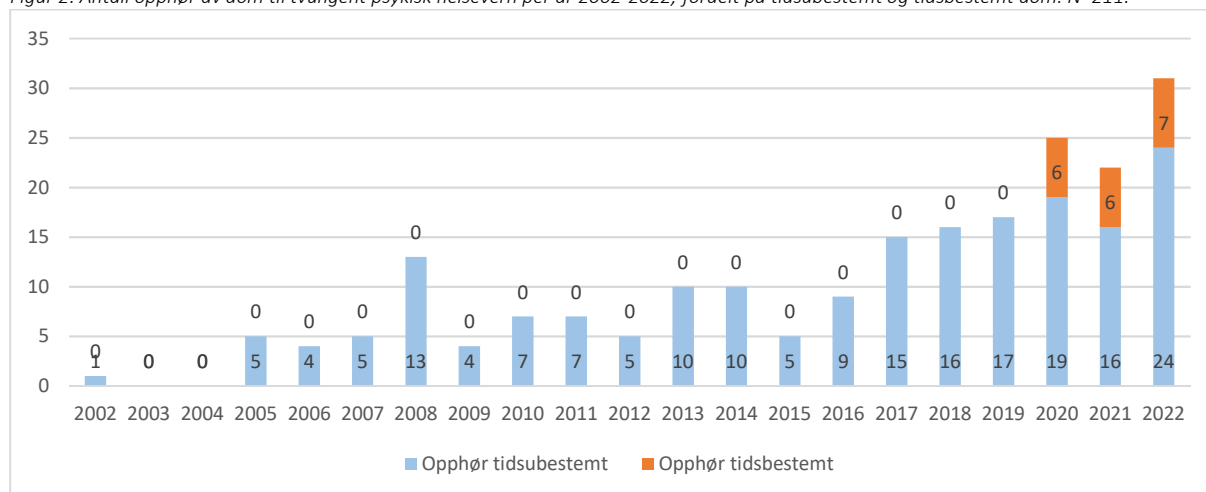
Åtte personer har fått en dom til tvungent psykisk helsevern to ganger, hvorav fem har fått en ny tidsubestemt dom og tre har fått en ny tidsbestemt dom. En person har hatt en tidsubestemt dom og fått opphør av denne, for så å bli idømt en tidsbestemt dom på et senere tidspunkt.

1.2. Opphør av dommer

I 2022 gikk 31 av dommene til opphør. 24 av disse var tidsubestemte dommer og elleve var tidsbestemt dommer.

Fra 01.01.2002-31.12.2022 har 211 dommer (209 personer) gått til opphør, se Figur 2. 192 av opphørene er for tidsubestemt dom (190 personer), mens 19 er for tidsbestemt dom (19 personer). I perioden 2002-2022 har det i snitt opphørt ti dommer per år. De siste fem årene (perioden 2018-2022) er snittet på 22 opphør per år. De første dommene til tidsbestemt særreaksjon kom i 2017 og er av tre års varighet. Det er derfor naturlig at dette medfører et økt antall opphør for årene etter 2020.

Figur 2: Antall opphør av dom til tvungent psykisk helsevern per år 2002-2022, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt dom. N=211.

Fem personer har fått opphør av sin tidsubestemte dom, for så å bli domfelt på nytt på et senere tidspunkt. To av disse personene har fått opphør to ganger. Når det gjelder tidsbestemt dom har tre personer fått opphør av sin dom, for så å få en ny dom på et senere tidspunkt. Ett av opphørene er for en person hvis dom har blitt konvertert fra dom til tvungent psykisk helsevern til tvungen omsorg, se Tabell 2.

38 % av de tidsubestemte dommene har opphørt etter beslutning fra retten, se Tabell 2. Flertallet av dommene har opphørt ved et såkalt *administrativt opphør*, ved at påtalemyndigheten har valgt å ikke be om opprettholdelse av dommen (61 %), ved at personen døde (22 %) eller ved effektivering av et utvisningsvedtak (16 %). I ett tilfelle ble «sikkerhetsventilen» i phvl § 5-6 anvendt og personen ble overført til anstalt under kriminalomsorgen.

Tabell 2: Begrunnelse for opphør av tidsubestemt dom til tvungent psykisk helsevern

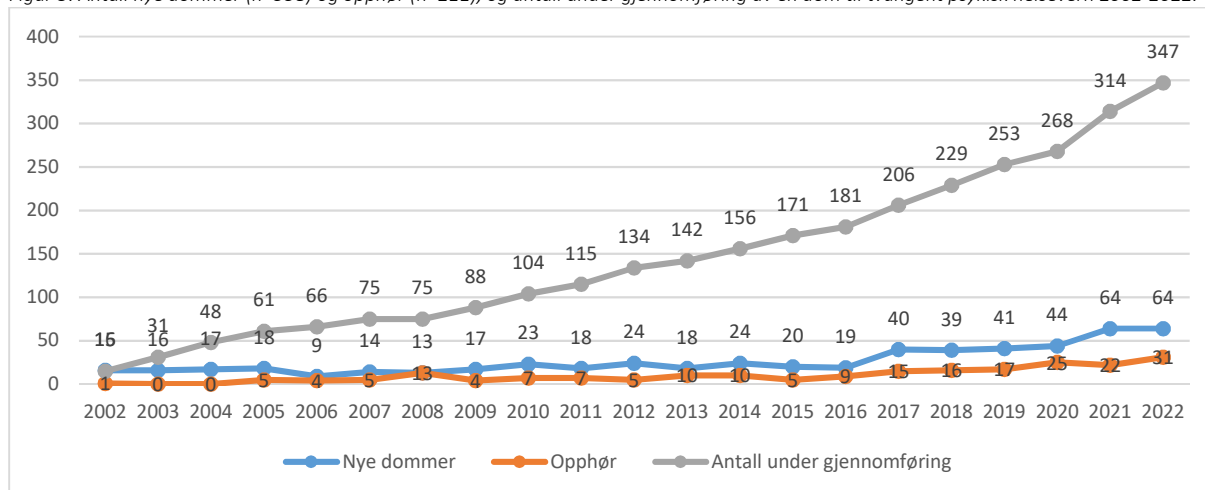
Type opphør	Begrunnelse for opphør	Antall	Totalt antall
Rettslig opphør - domsavsigelse			73
hvorav	Effektivering av utvisningsvedtak	2	
	Overføring til tvungen omsorg	1	
Administrativt opphør - ved at påtalemyndigheten beslutter opphør			118
hvorav	Effektivering av utvisningsvedtak	19	
	Dødsfall	26	
	Overføring til fengsel phvl § 5-6	1	
Ukjent			1
Totalt			192

De tidsbestemte dommene har alle hatt et administrativt opphør etter tre år. Koordineringsenheten er kjent med at syv personer har begjært opphør av dommen i treårsperioden, men ingen har fått opphør av sin dom før utløp av treårsperioden. I seks av sakene ble ikke begjæringen tatt til følge. I en sak ble begjæringen trukket.

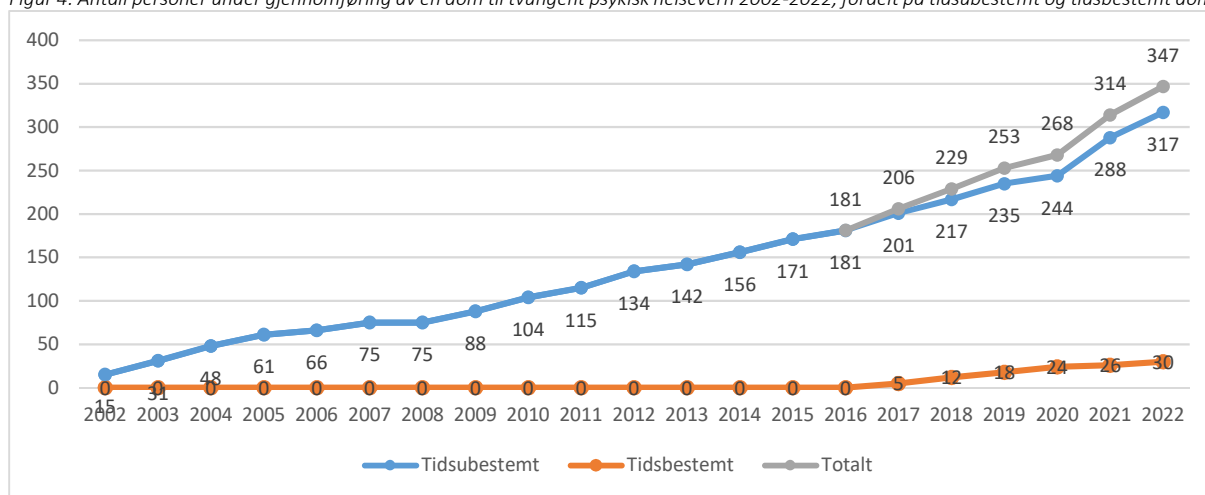
1.3. Antall under gjennomføring av en dom

Ved årsskiftet 2022/2023 var 347 personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern, fordelt på 317 på tidsubestemt dom og 30 på tidsbestemt dom, se Figur 3 og Figur 4. Det har blitt avsagt flere nye dommer (n=558), enn antallet som har fått et opphør av en dom (n=211). I perioden 2002-2022 har den årlig netto gjennomsnittlige økningen av aktive dommer vært på 17. De fem siste årene (perioden 2018-2022) har den årlige netto gjennomsnittlige økningen vært på 28 dommer.

Figur 3: Antall nye dommer (n=558) og opphør (n=211), og antall under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern 2002-2022.

Figur 4: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern 2002-2022, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt dom.

Ved årsskiftet 2022/2023 var grovt regnet 45 % av personene under gjennomføring av en tidsubestemt dom i sin første treårsperiode, 20 % var i sin andre, 15 % var i sin tredje, 10 % var i sin fjerde, 5 % var i sin femte og de siste 5 % var i sin sjette og syvende periode.

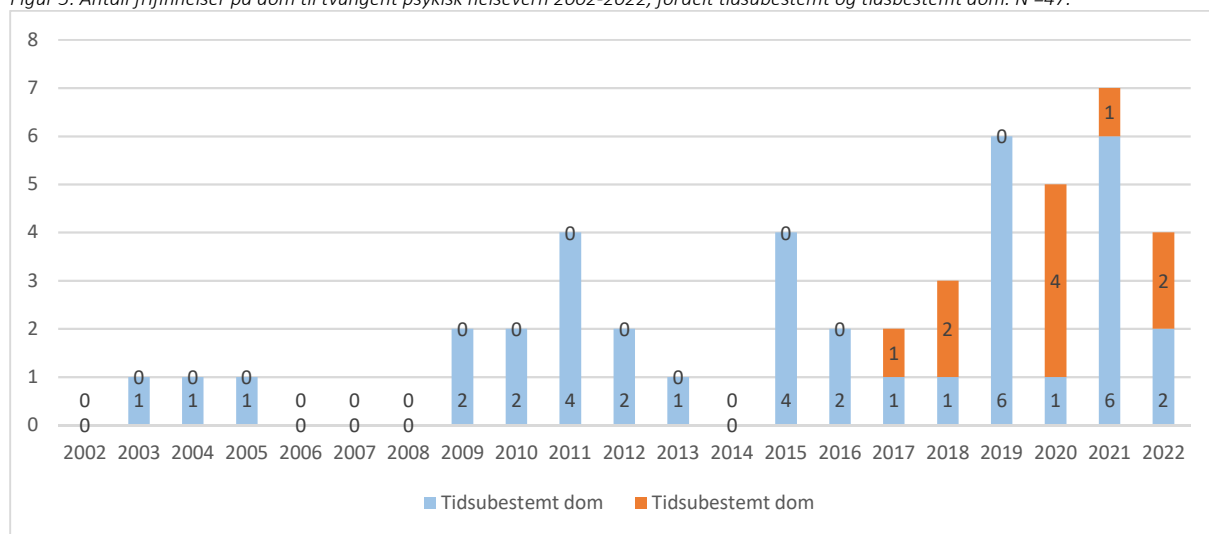
1.4. Frifinnelser

I 47 saker har påtalemyndigheten tatt ut tiltale med påstand om dom på overføring til tvungent psykisk helsevern, hvor retten ikke har idømt slik særreaksjon, se Figur 5. Dette utgjør 8 % av det totale antall tiltaler som er tatt ut (n=605). Frifinnelsene innebærer at retten har vurdert at grunnvilkåret om alvorligheten i lovbruddet ikke er oppfylt, alternativt at gjentakelsesfaren ikke er tilstede, eller at andre tiltak har vært tilstrekkelig for ivaretagelse av samfunnsvernet. I noen få av sakene har den tiltalte blitt idømt en straffereaksjon. I en sak ble det tatt ut tiltale med påstand om overføring til tidsubestemt tvungent psykisk helsevern, men personen ble dømt til tvungen omsorg i stedet. To personer har først fått en frifinnende dom, for så å blir dømt ved et senere tidspunkt; en til tidsubestemt dom og en til tidsbestemt dom.

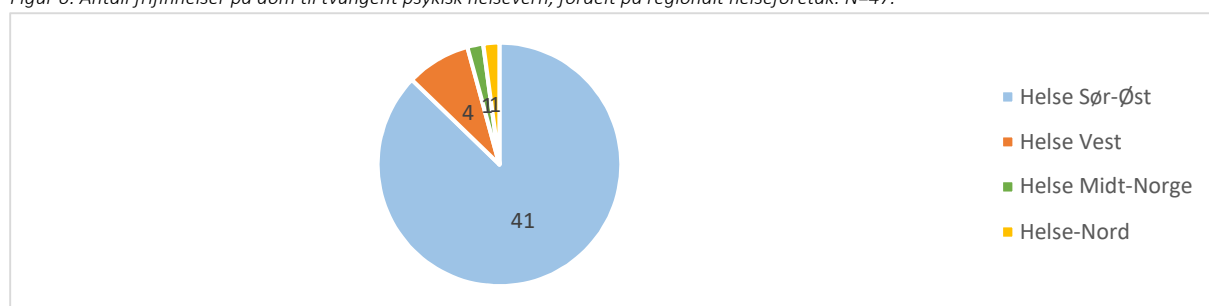
37 av frifinnelse er for tidsubestemt dom og ti er for tidsbestemt dom. 87 % av frifinnelse er for personer tilhørende Helse Sør-Øst, se Figur 6. 28 av de frifinnende dommene var saker tilhørende Oslo statsadvokatembeter. I 30 % av sakene var personene tiltalt for drap og drapsforsøk, i 32 % for voldslovbrudd, i 6

% for ildspåsettelse og i 19 % av sakene for annen kriminalitet, som bl.a. trusler og ran/tyveri/innbrudd. I 13 % av sakene er kriminaliteten som ligger til grunn for tiltalen ukjent.

Figur 5: Antall frifinnelser på dom til tvungent psykisk helsevern 2002-2022, fordelt tidsubestemt og tidsbestemt dom. N =47.

Figur 6: Antall frifinnelser på dom til tvungent psykisk helsevern, fordelt på regionalt helseforetak. N=47.

1.5. Behandlingsnivå

Ved årsskiftet 2022/2023 var 65 % av de domfelte pasientene i behandling med døgnopphold, se Tabell 3. Domfelte pasienter opptok om lag 7 % av døgnplassene i det psykiske helsevernet for voksne totalt sett. Den største andelen (39 %) var innlagt ved lokale sikkerhetsavdelinger. 28 % ble fulgt opp poliklinisk av et DPS.

Tabell 3: Behandlingsnivå ved årsskiftet 2022/2023

Behandlingsnivå	Tidsubestemt		Tidsbestemt		Totalt
	Med døgn	Uten døgn	Med døgn	Uten døgn	
Regional sikkerhetsavdeling	14	0	0	0	14
Lokal sikkerhetsavdeling	124	16	11	1	152
Allmennpsykiatrisk avdeling	43	7	9	2	61
Akuttpsykiatrisk avdeling	2	0	0	0	2
DPS	9	93	2	4	108
Annet/privat tiltak	9	0	1	0	10
	201	116	23	7	347
Totalt		317		30	

1.6. Utviklingen sett opp mot befolkningstall og kapasitet i psykisk helsevern

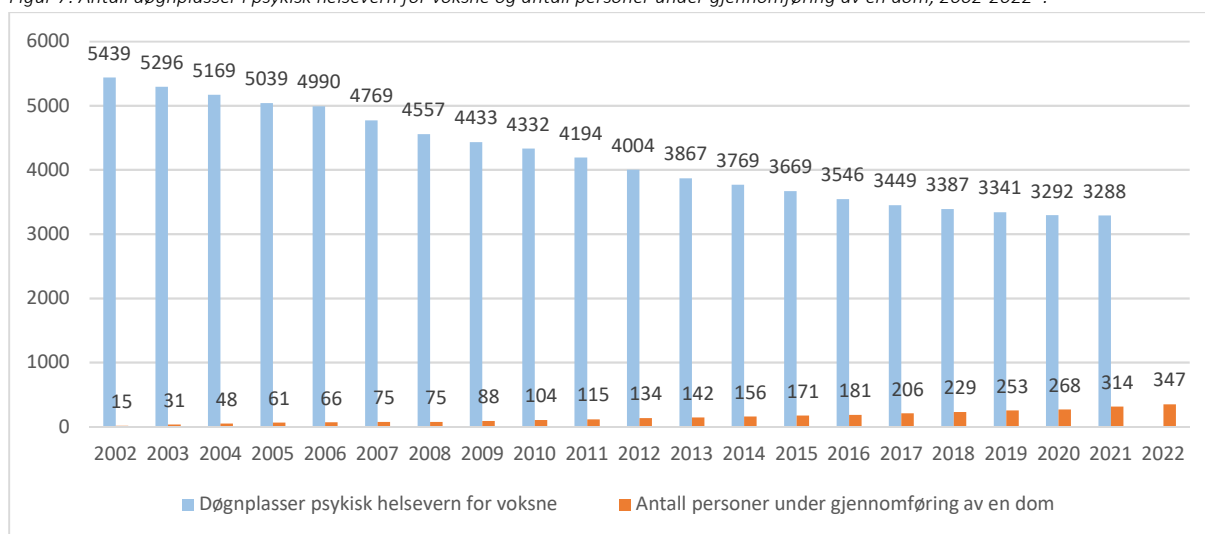
Antall personer under gjennomføring av en dom i 2022 var på 6,32 per 100 000 innbyggere, se Tabell 4. I perioden 2002-2022 har befolkningsgrunnlaget økt med om lag 20 %, mens antall døgnplasser i det psykiske helsevernet for voksne har blitt redusert med om lag 60 %. I perioden 2002-2021¹ har det vært en nedgang fra 5439 døgnplasser til 3288 døgnplasser, se Figur 7.

Tabell 4: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungen psykisk helsevern, sett opp mot befolkningstall, 2002-2022.

År	Befolkningsgrunnlag*	Antall personer under gjennomføring av en dom	Antall personer under gjennomføring av en dom per 100.000 innbyggere
2002	4 551 996	15	0,33
2003	4 577 207	31	0,68
2004	4 606 003	48	1,04
2005	4 640 219	61	1,31
2006	4 681 134	66	1,41
2007	4 737 171	75	1,58
2008	4 799 252	75	1,56
2009	4 858 199	88	1,81
2010	4 920 305	104	2,11
2011	4 985 870	115	2,31
2012	5 051 275	134	2,65
2013	5 109 056	142	2,78
2014	5 165 802	156	3,02
2015	5 213 985	171	3,28
2016	5 258 317	181	3,44
2017	5 295 619	206	3,89
2018	5 328 212	229	4,30
2019	5 367 580	253	4,71
2020	5 391 369	268	4,97
2021	5 425 270	314	5,78
2022	5 488 984	347	6,32

*Kilde: Statistisk sentralbyrå 06.03.2023. Tabell 01222: Befolkning og kvartalsvise endringer, etter statistikkvariabel og kvartal

Figur 7: Antall døgnplasser i psykisk helsevern for voksne og antall personer under gjennomføring av en dom, 2002-2022*.

*Kilde: 04511: Psykisk helsevern for voksne, etter statistikkvariabel og år. Tall for 2022 ikke tilgjengelig på SSB per 08.03.2023

¹ Tall for 2022 var ikke tilgjengelig på SSB på tidspunkt for publisering.

2. Fordeling på regionale og lokale helseforetak

I perioden 2002-2022 er det totalt avsagt 350 tidsubestemte og tidsbestemte dommer for pasienter tilhørende Helse Sør-Øst, 104 dommer i Helse Vest, 65 dommer i Helse Midt-Norge og 39 dommer i Helse Nord, se Tabell 5. Det vil si at 54 % av de nye dommene i perioden har vært i Helse Sør-Øst, 19 % i Helse Vest, 12 % i Helse Midt-Norge og 7 % i Helse Nord.

I samme periode har 211 dommer gått til opphør. Av disse har 144 opphørt i Helse Sør-Øst, 32 i Helse Vest, 24 i Helse Midt-Norge og elleve i Helse Nord, se Tabell 5. Det vil si at 68 % av de 211 opphørene har vært i Helse Sør-Øst, 15 % i Helse Vest, 11 % i Helse Midt-Norge og 5 % i Helse Nord.

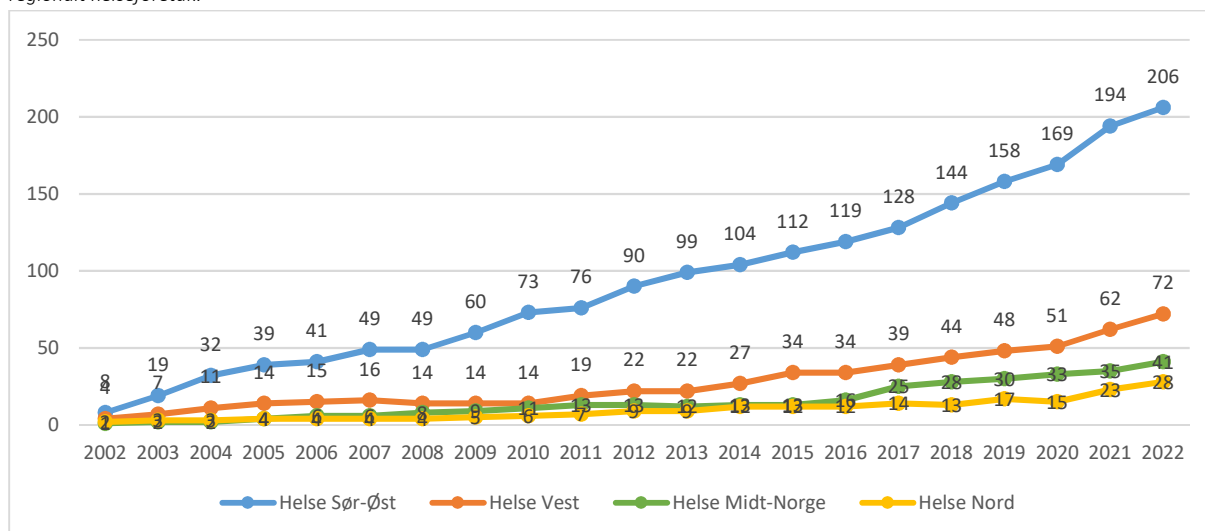
Tabell 5 viser at 41 % av dommene i Helse Sør-Øst har opphørt. For de andre regionene ligger tallet noe lavere, med 31 % i Helse Vest, 37 % i Helse Midt-Norge og 28 % i Helse Nord.

Tabell 5: Nye dommer og opphør 2002-2022, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt og ansvarlig regionalt helseforetak.

Helseregion	Nye dommer 2002-2022			Opphør 2002-2022		
	Tidsubestemt	Tidsbestemt	Totalt	Tidsubestemt	Tidsbestemt	Totalt
Helse Sør-Øst	323	27	350	135	9	144
Helse Vest	94	10	104	28	4	32
Helse Midt-Norge	58	7	65	20	4	24
Helse Nord	34	5	39	9	2	11
Totalt	509	49	558	192	19	211

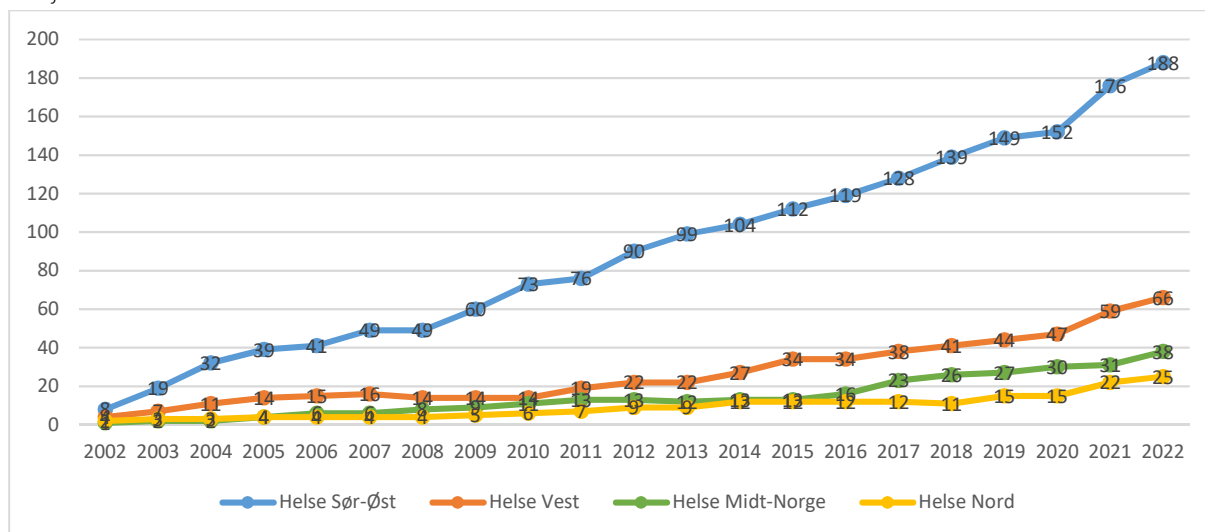
Ved årsskiftet 2022/2023 var 206 personer (59 %) under gjennomføring av en dom i Helse Sør-Øst, 72 personer (21 %) i Helse Vest, 41 personer (12 %) i Helse Midt-Norge og 28 personer (8 %) i Helse Nord, se Figur 8.

Figur 8: Antall personer under gjennomføring av en tidsubestemt og tidsbestemt dom til tvungent psykisk helsevern 2002-2022, fordelt på regionalt helseforetak.

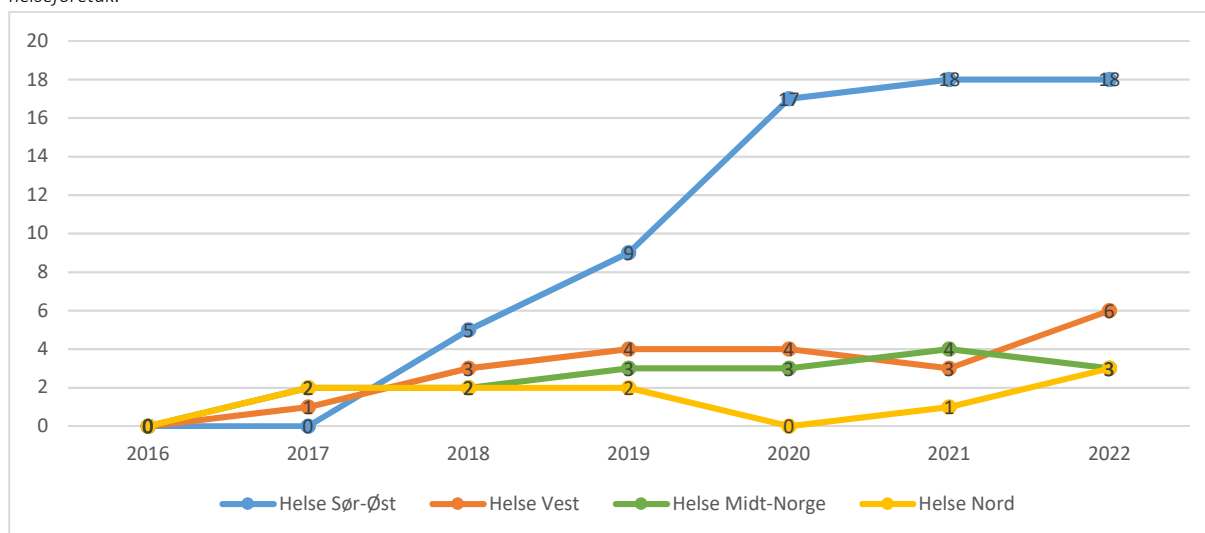

Dommene fordeler seg på tidsubestemt og tidsbestemt dom til tvungent psykisk helsevern som fremkommer av Figur 9 og Tabell 10. 59 % av de tidsubestemte dommene og 53 % av de tidsbestemte dommene er for personer tilhørende Helse Sør-Øst.

Figur 9: Antall personer under gjennomføring av en tidsbestemt dom til tvungent psykisk helsevern 2002-2022, fordelt på regionalt helseforetak.

Figur 10: Antall personer under gjennomføring av en tidsbestemt dom til tvungent psykisk helsevern 2016-2022, fordelt på regionalt helseforetak.

Antall personer under gjennomføring av en dom i 2022 var på 6,32 per 100 000 innbyggere, se Tabell 6 (se også Tabell 4). De regionale forskjellene er minimale, og går fra 5,48 domfelte per 100 000 innbyggere i Helse Midt-Norge til 6,60 domfelte per 100 000 innbyggere i Helse Sør-Øst.

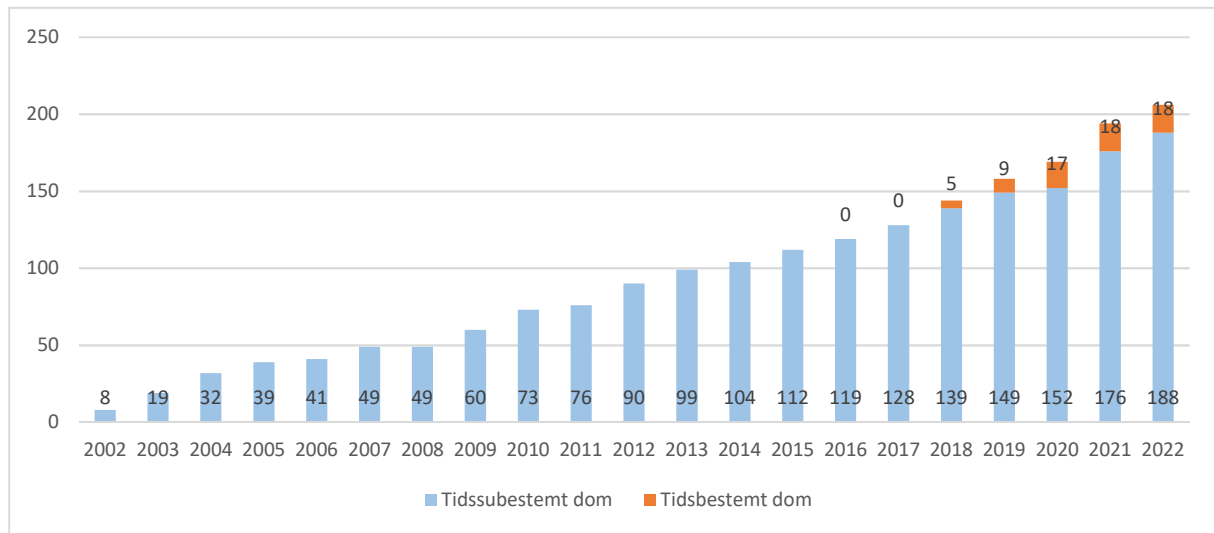
Tabell 6: Antall personer under gjennomføring av en dom per 31.12.22, fordelt på regionalt helseforetak

Helseregion	Antall dommer under gjennomføring per 31.12.2022	Antall innbyggere per 31.12.22	Antall personer under gjennomføring av en dom per 100.000 innbyggere
Helse Sør-Øst	206	3 120 058	6,60
Helse Vest	72	1 138 555	6,32
Helse Midt-Norge	41	746 835	5,48
Helse Nord	28	483 536	5,79
Totalt	347	5 488 984	6,32

2.1. Helse Sør-Øst

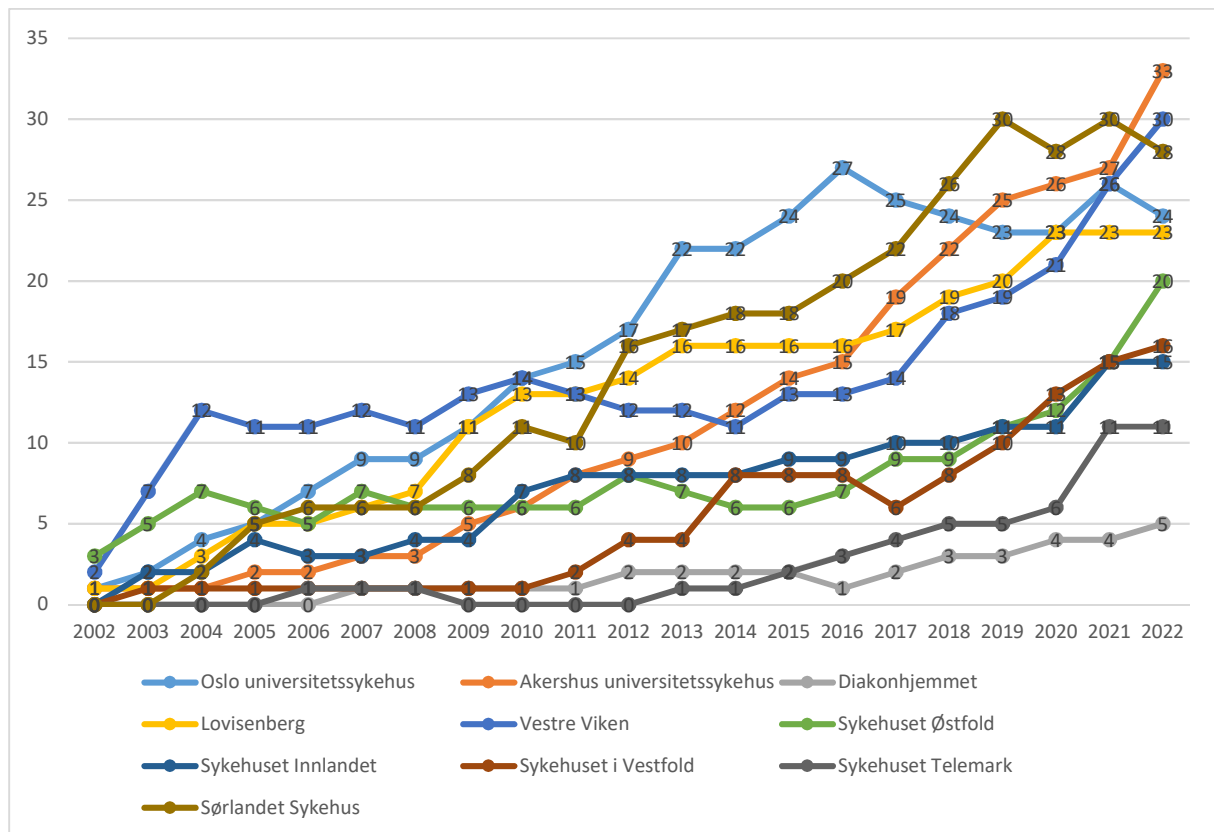
Ved årsskiftet 2022/2023 var 206 personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Sør-Øst, fordelt på 188 tidsubestemte dommer og 18 tidsbestemte dommer, se Figur 11. Helse Sør-Øst har 57 % av befolkningen i sitt opptaksområde og regionen har 59 % av de domfelte. Dette tilsvarer 6,60 domfelte per 100 000 innbyggere.

Figur 11: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Sør-Øst 2002-2022, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt dom.

De domfelte i regionen er fordelt på helseforetak som følger av Figur 12 og Tabell 7.

Figur 12: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Sør-Øst 2002-2022, fordelt på helseforetak.

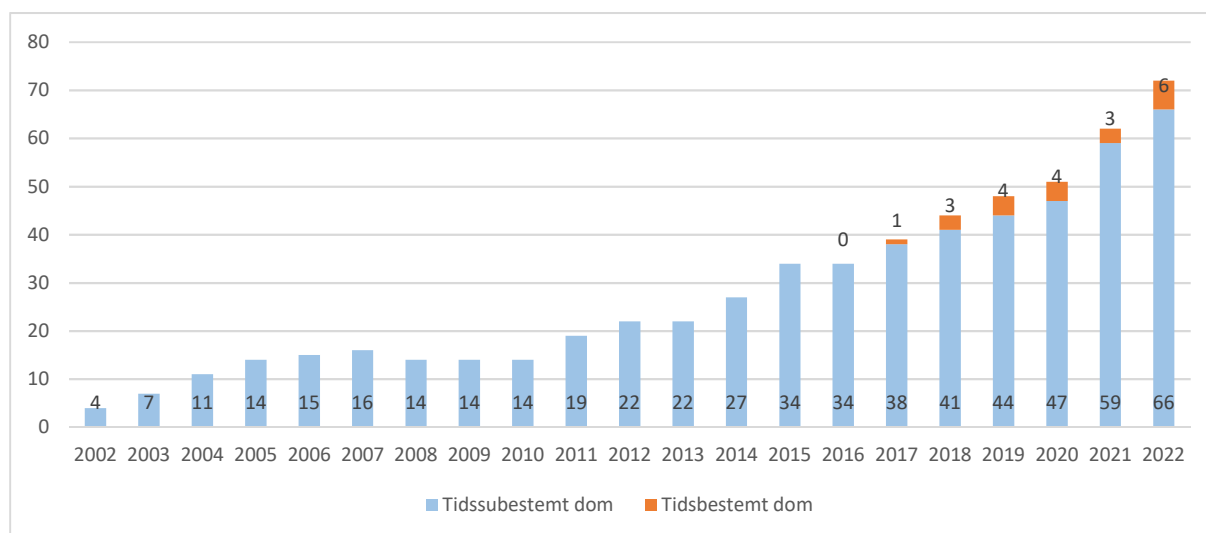
Tabell 7: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungen psykisk helsevern i Helse Sør-Øst per 31.12.2022, fordelt på helseforetak i Helse Sør-Øst.

Helseforetak	Antall domfelte til tidsubestemt dom per 31.12.2022	Antall domfelte til tidsbestemt dom per 31.12.2022	Antall domfelte totalt per 31.12.2022	Prosentvis andel av domfelte i Helse Sør-Øst per 31.12.2022
Oslo universitetssykehus	22	2	24	12 %
Akershus universitetssykehus	31	2	33	16 %
Diakonhjemmet sykehus	5	0	5	2 %
Lovisenberg Diakonale sykehus	21	2	23	11 %
Vestre Viken	28	2	30	15 %
Sykehuset Østfold	19	1	20	10 %
Sykehuset Innlandet	13	2	15	7 %
Sykehuset i Vestfold	14	2	16	8 %
Sykehuset Telemark	10	1	11	5 %
Sørlandet Sykehus	25	3	28	14 %
Totalt	188	17	205	

2.2. Helse Vest

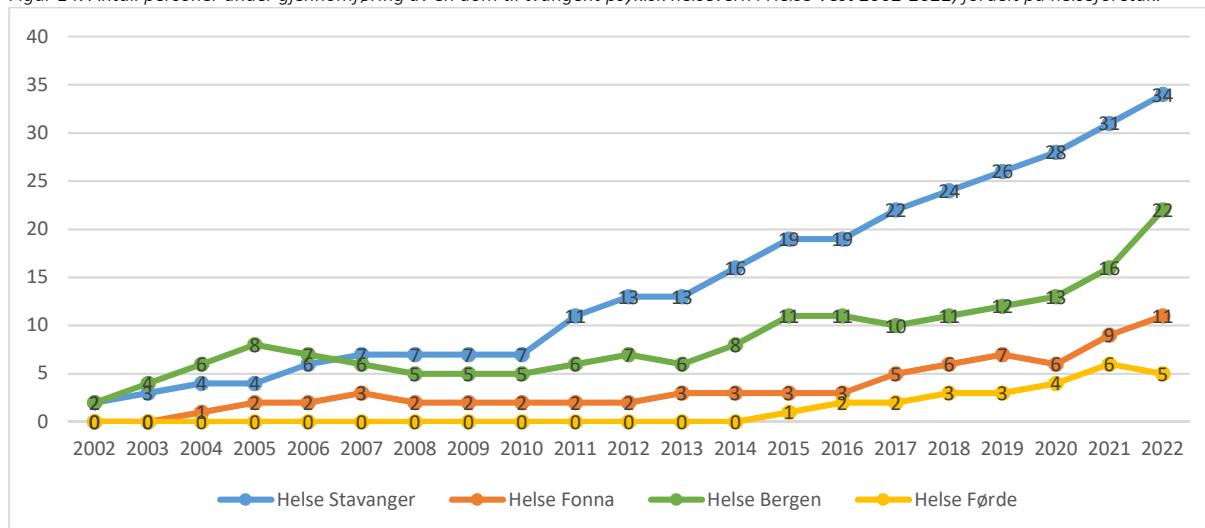
Ved årsskiftet 2022/2023 var 72 personer under gjennomføring av en dom til tvungen psykisk helsevern i Helse Vest, fordelt på 66 tidsubestemte dommer og seks tidsbestemte dommer, se Figur 13. Helse Vest har 21 % av befolkningen i sitt opptaksområde og regionen har 21 % av de domfelte. Dette tilsvarer 6,32 domfelte per 100 000 innbyggere.

Figur 13: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungen psykisk helsevern i Helse Vest 2002-2022, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt dom.

De domfelte i regionen er fordelt på helseforetak som følger av Figur 14 og Tabell 8.

Figur 14: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Vest 2002-2022, fordelt på helseforetak.

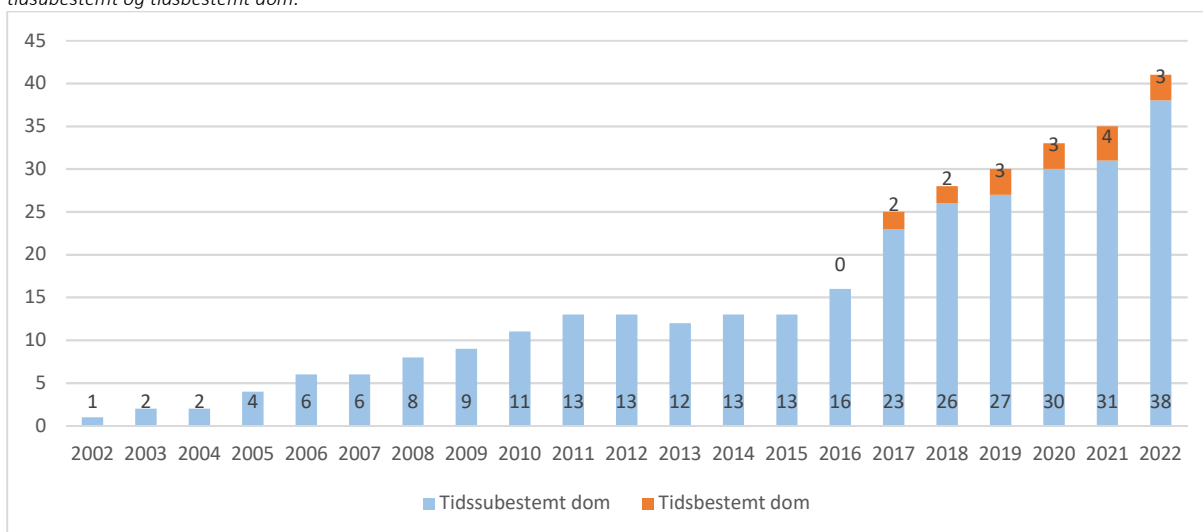
Tabell 8: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Vest per 31.12.2022, fordelt på helseforetak i Helse Vest.

Helseforetak	Antall domfelte til tidsubestemt dom per 31.12.2022	Antall domfelte til tidsbestemt dom per 31.12.2022	Antall domfelte totalt per 31.12.2022	Prosentvis andel av domfelte i Helse Vest per 31.12.2022
Helse Stavanger	33	1	34	47 %
Helse Fonna	10	1	11	15 %
Helse Bergen	18	4	22	31 %
Helse Førde	5	0	5	7 %
Totalt	66	6	72	

2.3. Helse Midt-Norge

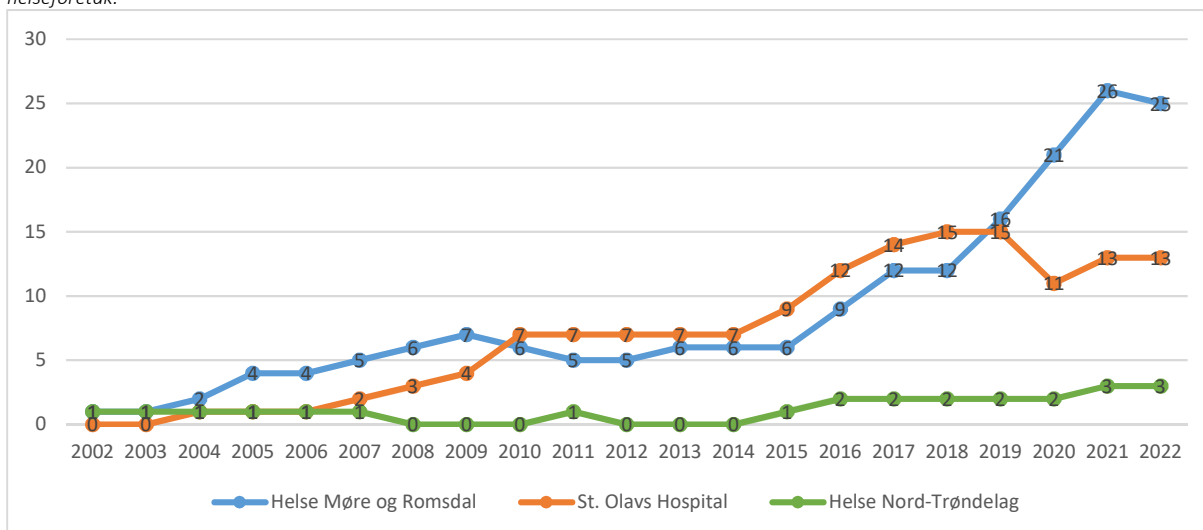
Ved årsskiftet 2022/2023 var 41 personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Midt-Norge, fordelt på 38 tidsubestemte dommer og tre tidsbestemte dommer, se Figur 15. Helse Midt-Norge har 14 % av befolkningen i sitt opptaksområde og regionen har 12 % av de domfelte. Dette tilsvarer 5,48 domfelte per 100 000 innbyggere.

Figur 15: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Midt-Norge 2002-2022, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt dom.

De domfelte i regionen er fordelt på helseforetak som følger av Figur 16 og Tabell 9.

Figur 16: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Midt-Norge 2002-2022, fordelt på helseforetak.

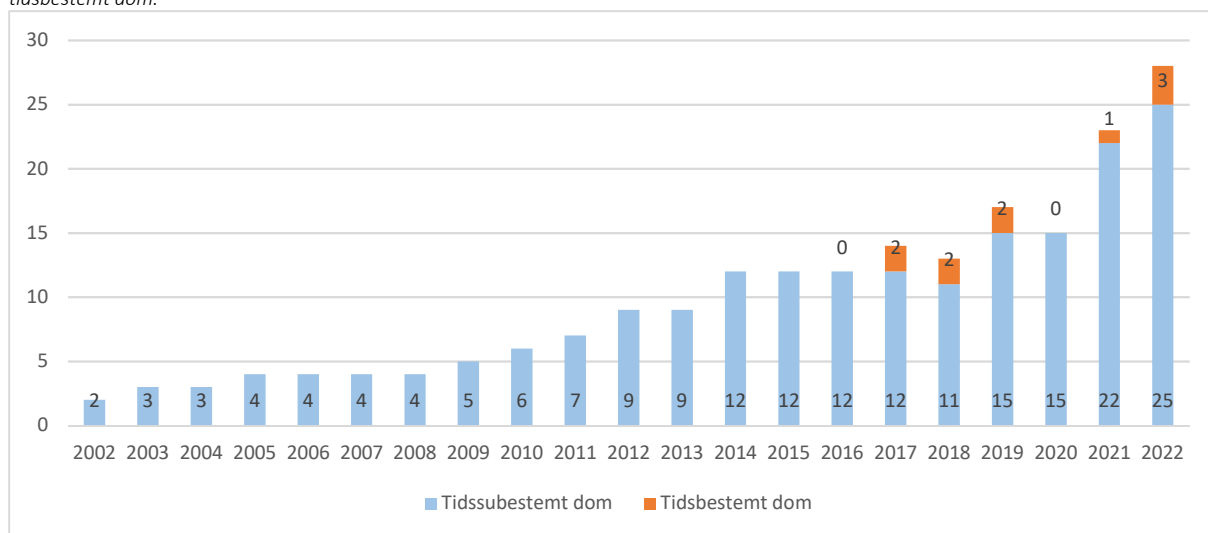
Tabell 9: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Midt-Norge per 31.12.2022, fordelt på helseforetak i Helse Midt-Norge.

Helseforetak	Antall domfelte til tidsubestemt dom per 31.12.2022	Antall domfelte til tidsbestemt dom per 31.12.2022	Antall domfelte totalt per 31.12.2022	Prosentvis andel av domfelte i Helse Midt-Norge per 31.12.2022
Helse Møre og Romsdal	24	1	25	61 %
St. Olavs Hospital	11	2	13	32 %
Helse Nord-Trøndelag	3	0	3	7 %
Totalt	38	3	41	

2.4. Helse Nord

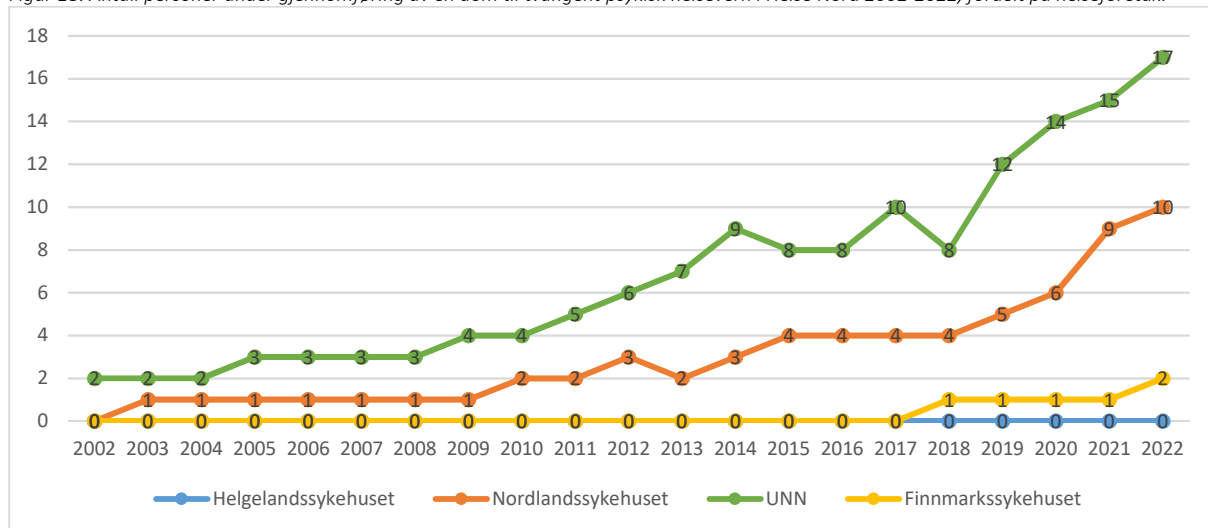
Ved årsskiftet 2022/2023 var 28 personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Nord, fordelt på 25 tidsubestemte dommer og tre tidsbestemte dommer, se Figur 17 og Figur 13. Helse Nord har 9 % av befolkningen i sitt opptaksområde og regionen har 8 % av de domfelte. Dette tilsvarer 5,79 domfelte per 100 000 innbyggere.

Figur 17: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Nord 2002-2022, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt dom.

De domfelte i regionen er fordelt på helseforetak som følger av Figur 18 og Tabell 10.

Figur 18: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Nord 2002-2022, fordelt på helseforetak.

Tabell 10: Antall personer under gjennomføring av en dom til tvungent psykisk helsevern i Helse Nord per 31.12.2022, fordelt på helseforetak.

Helseforetak	Antall domfelte til tidsubestemt dom per 31.12.2022	Antall domfelte til tidsbestemt dom per 31.12.2022	Antall domfelte totalt per 31.12.2022	Prosentvis andel av domfelte i Helse Nord per 31.12.2022
Helgelandssykehuset	0	0	0	-
Nordlandssykehuset	8	2	10	34 %
Universitetssykehuset i Nord-Norge	15	2	17	59 %
Finnmarkssykehuset	2	0	2	7 %
Totalt	25	4	29	

3. Fordeling på statsadvokatembeter

Som fremgår av Tabell 11 har Oslo statsadvokatembeter den største embetskretsen i landet med om lag 30 % av befolkningen, og står for den største andelen av tiltaler med påstand om dom på overføring til tvungen psykisk helsevern, og hvor retten har idømt slik særreaksjon. Deretter følger Rogaland statsadvokatembeter, Agder statsadvokatembeter og Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter.

Tabell 11: Ansvarlig statsadvokatembete ved første dom til tvungent psykisk helsevern 2002-2022, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt dom.

Statsadvokatembete	Antall dommer på tidsubestemt dom	Antall dommer på tidsbestemt dom	Antall dommer totalt	Prosentvis andel av alle dommer	Befolkningsgrunnlag*	Prosentvis andel av befolkningen
Oslo statsadvokatembeter	213	12	225	40,3 %	1 602 646	30 %
Hedmark og Oppland statsadvokatembeter	25	2	27	4,8 %	386 951	7 %
Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter	45	4	49	8,8 %	707 544	13 %
Agder statsadvokatembeter	41	8	49	8,8 %	305 244	5 %
Rogaland statsadvokatembeter	51	3	54	9,7 %	475 654	9 %
Hordaland, Sogn og Fjordane statsadvokatembeter	36	7	43	7,7 %	634 268	12 %
Møre og Romsdal statsadvokatembeter	34	2	36	6,5 %	265 392	5 %
Trøndelag statsadvokatembeter	23	5	28	5,0 %	464 060	9 %
Nordland statsadvokatembeter	15	2	17	3,0 %	243 385	5 %
Troms og Finnmark statsadvokatembeter	22	4	26	4,7 %	243 067	5 %
Det nasjonale statsadvokatembetet	2	0	2	0,4 %	5 328 212	
Ukjent	2	0	2	0,4 %		
Totalt	509	49	558			

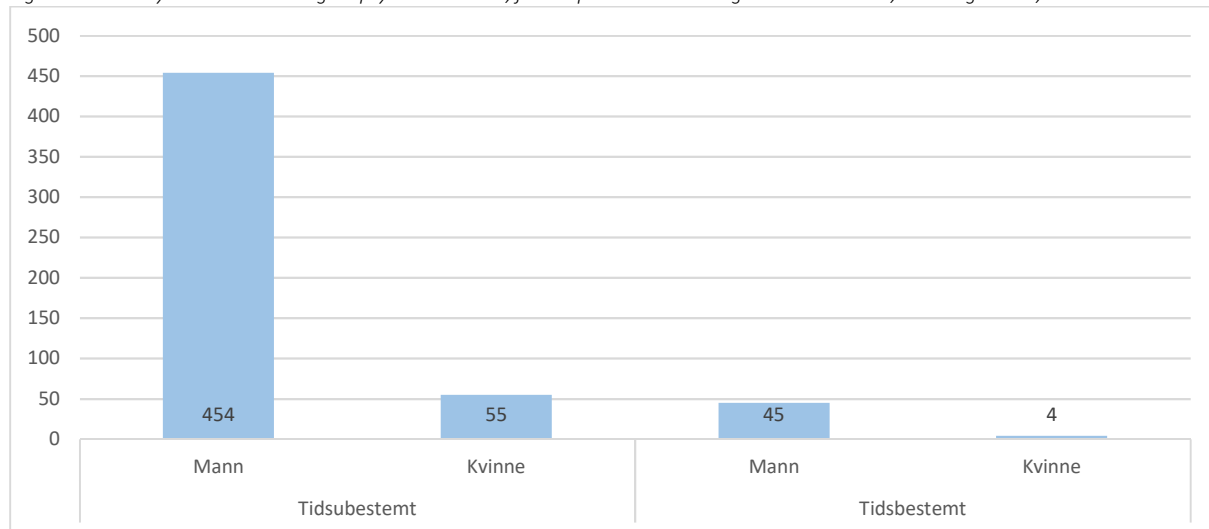
* Kilde: Befolkningsgrunnlag ved utgangen av 2019. <https://www.ssb.no/statbank/table/07459/>

4. Demografiske data

4.1. Kjønn

499 menn (89 %) og 59 kvinner (11 %) har fått en dom til tvungent psykisk helsevern, se Figur 19.

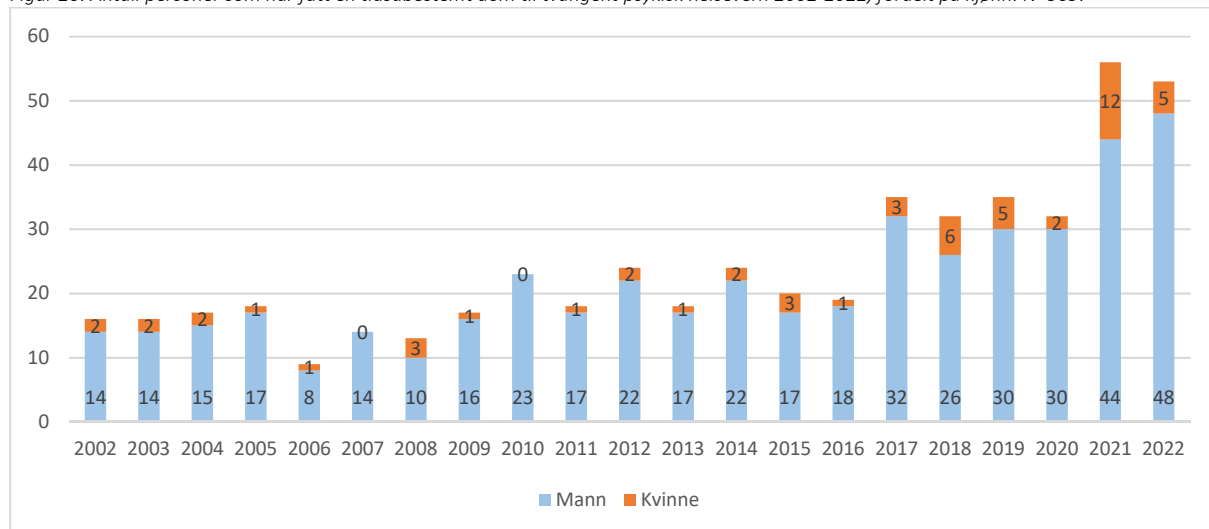
Figur 19: Antall nye dommer til tvungent psykisk helsevern, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt dom, mann og kvinne, 2002-2022. N=558.

4.1.1. Kjønnfordeling for nye dommer og opphør for tidsubestemt dom

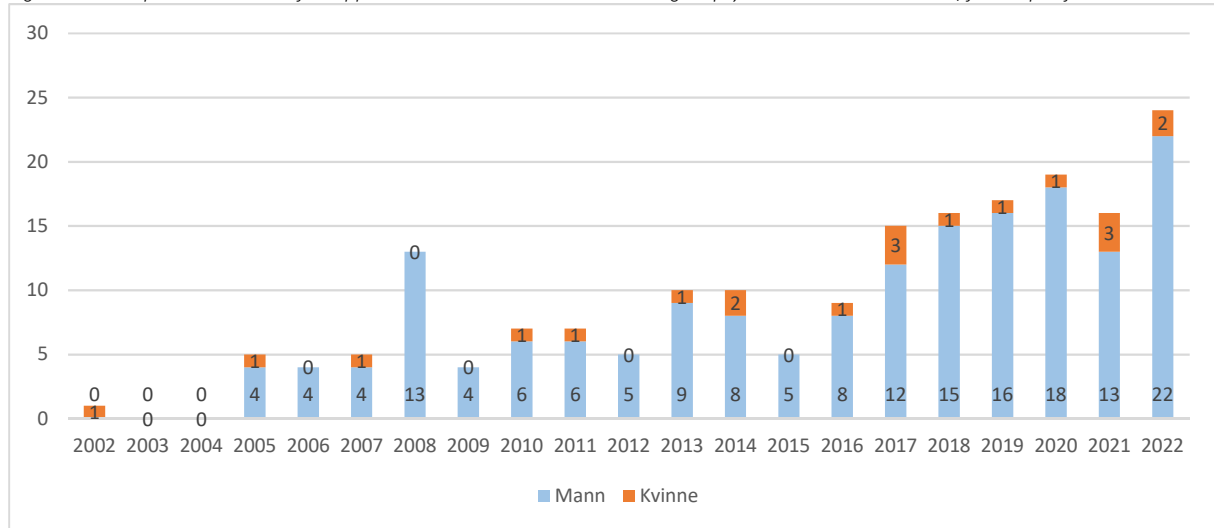
454 (89 %) menn og 55 (11 %) kvinner har fått en dom til tidsubestemt tvungent psykisk helsevern (509 dommer, 504 personer), se Figur 20. Andelen kvinner som har fått en dom har vært relativt stabilt gjennom de siste 20 årene, men med et høyere antall i 2021.

Figur 20: Antall personer som har fått en tidsubestemt dom til tvungent psykisk helsevern 2002-2022, fordelt på kjønn. N=509.

Det har vært 192 opphør av tidsubestemt dom (190 personer), fordelt på 172 (90 %) menn og 20 (10 %) kvinner, se Figur 21. Fordelingen mellom menn og kvinner som får opphør av sin dom, er tilsvarende andelen som får en ny dom (hhv 89 % og 11 %).

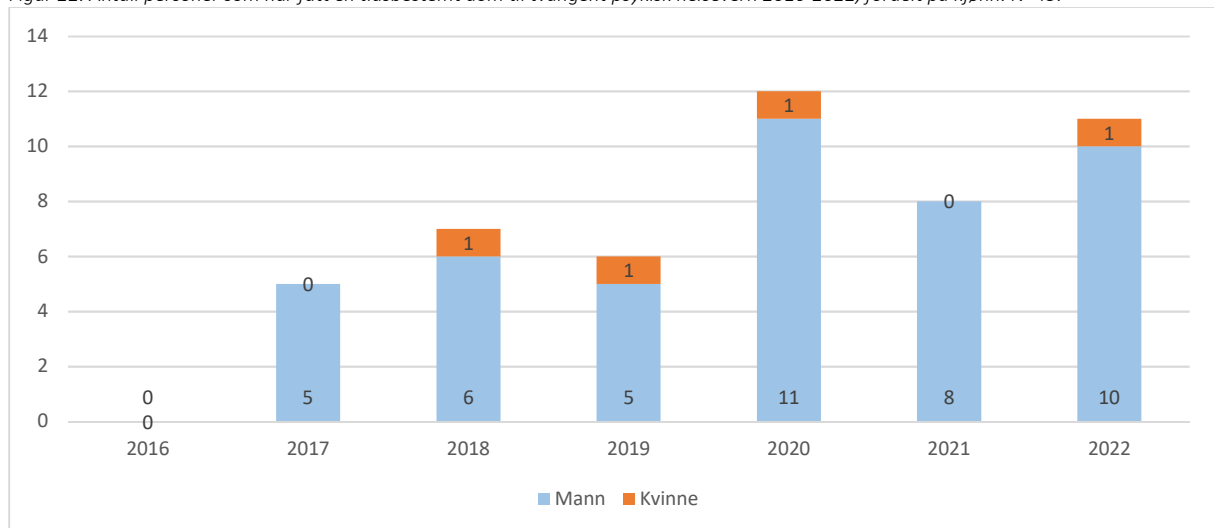
Figur 21: Antall personer som har fått opphør av en tidsubestemt dom til tvungent psykisk helsevern 2002-2022, fordelt på kjønn. N=192.

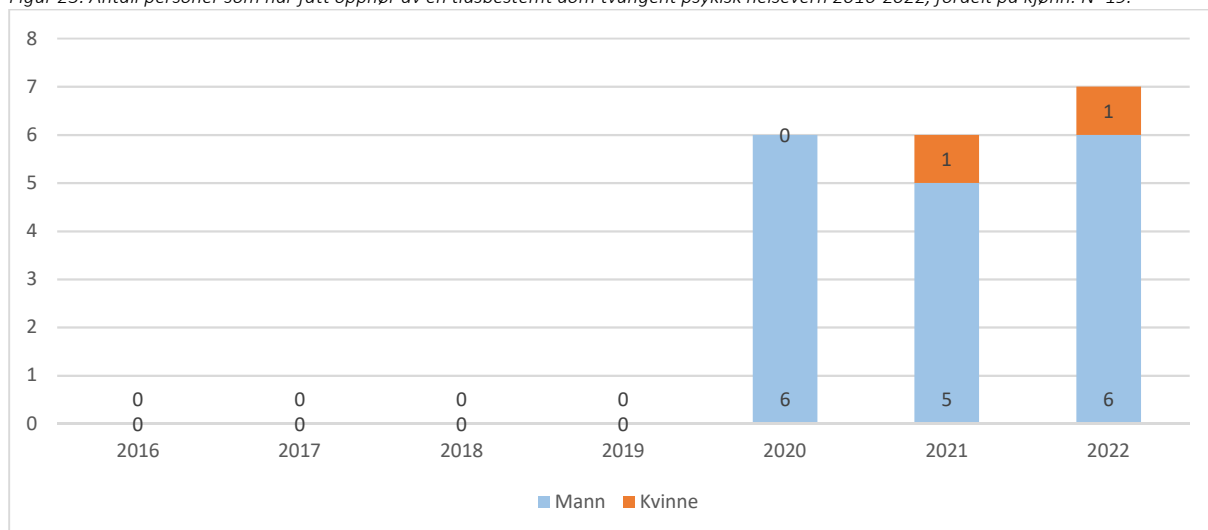
4.1.2. Kjønnfordeling for nye dommer og opphør for tidsbestemt dom

45 (92 %) menn og fire (8 %) kvinner har fått en dom til tidsbestemt tvungent psykisk helsevern (49 dommer, 46 personer), se Figur 22. To av kvinnene har fått opphør av sin dom, se Figur 23.

Figur 22: Antall personer som har fått en tidsbestemt dom til tvungent psykisk helsevern 2016-2022, fordelt på kjønn. N=45.

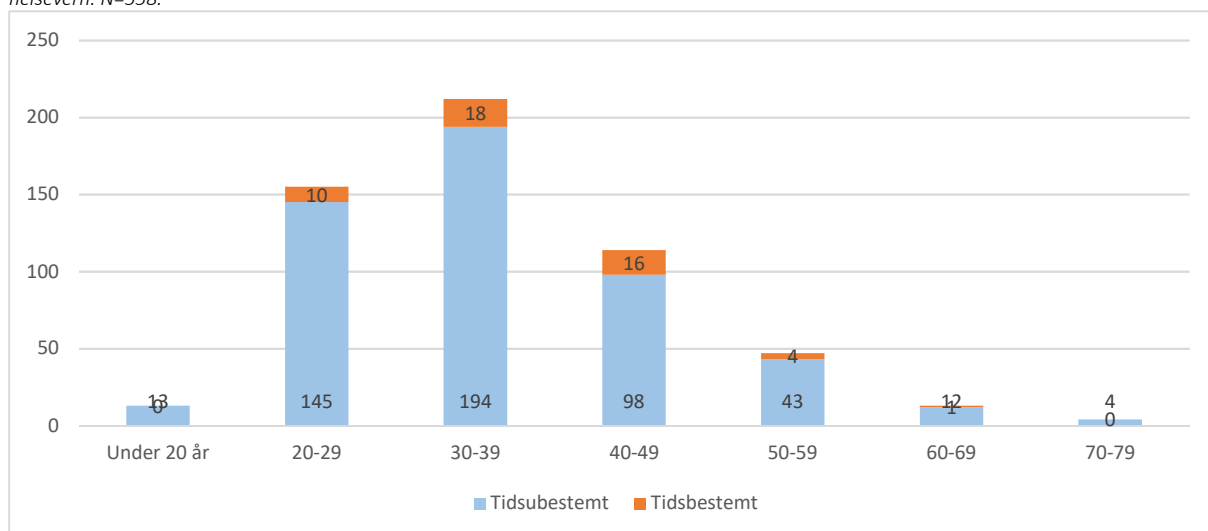
Figur 23: Antall personer som har fått opphør av en tidsbestemt dom tvungent psykisk helsevern 2016-2022, fordelt på kjønn. N=19.

4.2. Alder

Den største andelen av personene som har fått en dom til tvungent psykisk helsevern har vært mellom 30 og 39 år ved tidspunkt for første dom, se Figur 24. Dette gjelder for både tidsubestemt og tidsbestemt dom, med hhv 194 og 18 personer. 13 personer under 20 år har fått en dom til tvungent psykisk helsevern, hvor den yngste var 17 år på tidspunktet for rettskraftig dom.

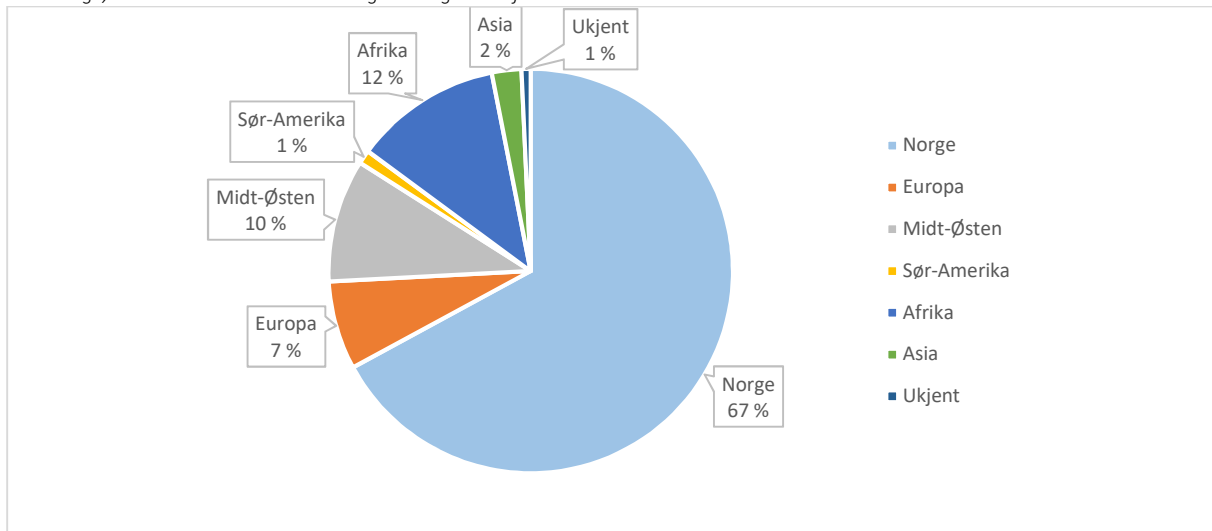
Figur 24: Alder ved tidspunkt for første rettskraftige dom 2002-2022, fordelt på tidsubestemt og tidsbestemt dom til tvungent psykisk helsevern. N=558.

4.3. Fødselsland

Fødselsland for personer dømt til tvungent psykisk helsevern fremkommer av Figur 25. Om lag 70 % av de 550 personene som har fått en slik dom har Norge som fødselsland. Etter dette følger Afrika med 12 % og Midt-Østen med 10 %. For Afrika er den største andelen fra Somalia, Eritrea og Etiopia. For Midt-Østen er den største andelen fra Irak, Iran og Afghanistan. Syv personer er registrert med et av de andre skandinaviske landene som fødselsland.

Figur 25: Fødselsland for personer dømt til tvungent psykisk helsevern 2002-2022, fordelt på Norge og de fem verdensdelene. Europa er her uten Norge, men inkludert hele Russland og de tidligere Sovjetiske landene. N=550.

5. Lovbrudd

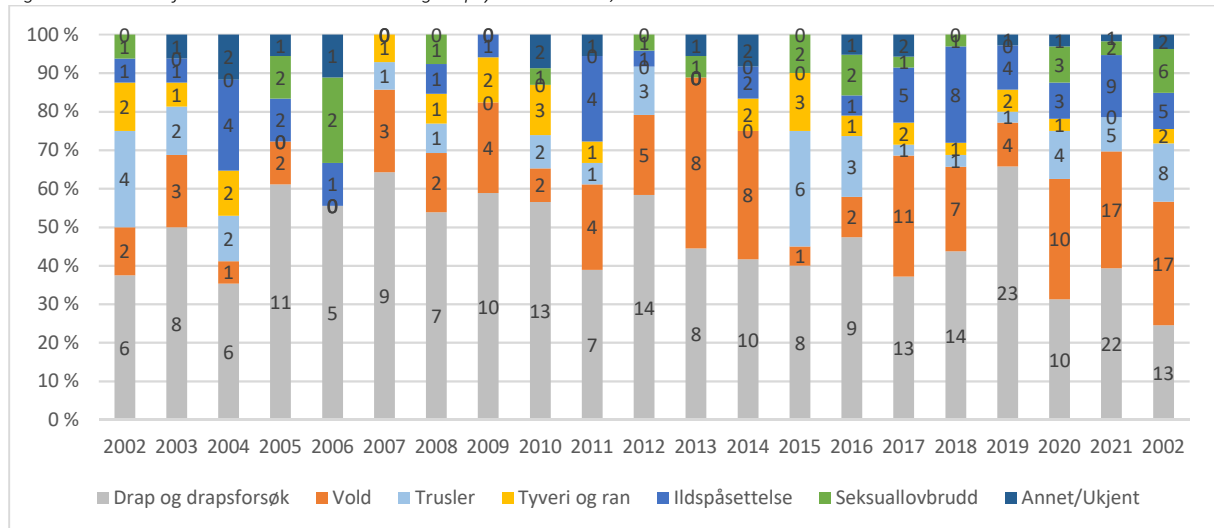
Lovverket stiller ulike krav til lovbruddets alvorlighet når det gjelder vilkår for i idømme tidsubestemt og tidsbestemt tvungent psykisk helsevern. Lovbrudd som kvalifiserer for en dom til tidsubestemt tvungent psykisk helsevern er *alvorlige lovbrudd som krenker andres liv, helse eller frihet* eller kan utsette disse rettsgodene for fare. Vilkåret for å idømme tidsbestemt særreaksjon er at den tiltalte har begått *lovbrudd av samfunnsskadelig eller særlig plagsom art*. Her må det også dreie seg om mer enn ett lovbrudd.

5.1. Lovbrudd for personer med tidsubestemt dom

Av de 509 tidsubestemte dommene er 44 % for drap og drapsforsøk, 22 % for voldslovbrudd, 11 % for ildspåsettelse, 9 % for trusler, 5 % for tyveri og ran og 5 % for seksuallovbrudd, se Figur 26. I 4 % av sakene er hovedlovbrudd ukjent².

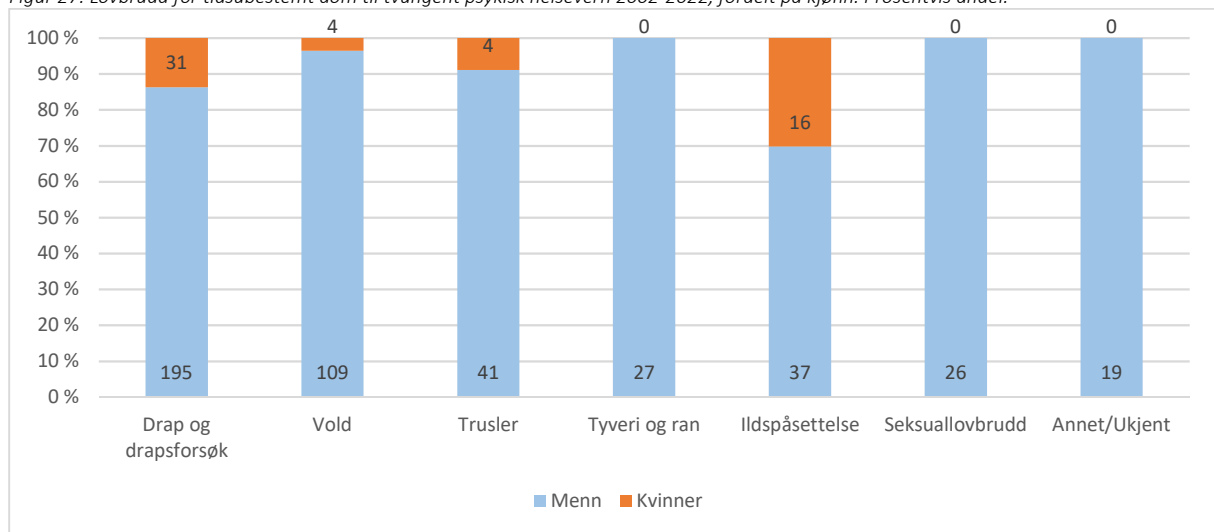
² Dette gjelder for saker i Helse Vest, Helse Midt-Norge og Helse Nord som gikk til opphør før 2012, og som ble lagt til enhetens register ifm utvidelse til nasjonal funksjon i 2013. I flere av disse sakene var opplysningene mangelfulle.

Figur 26: Lovbrudd for tidsubestemt dom til tvungen psykisk helsevern, 2002-2022. Prosentvis andel.

Fordelingen av lovbrudd begått av menn og kvinner fremgår av Figur 27. Andelen kvinner som har fått en dom (11 %, se kapittel 4.1) står for 30 % av alle lovbruddene knyttet til ildspåsettelse, 14 % av drap og drapsforsøk, 9 % av truslene og 3,5 % av voldslovbruddene. Ingen av kvinnene er dømt for tyveri, ran eller seksuallovbrudd.

Figur 27: Lovbrudd for tidsubestemt dom til tvungen psykisk helsevern 2002-2022, fordelt på kjønn. Prosentvis andel.

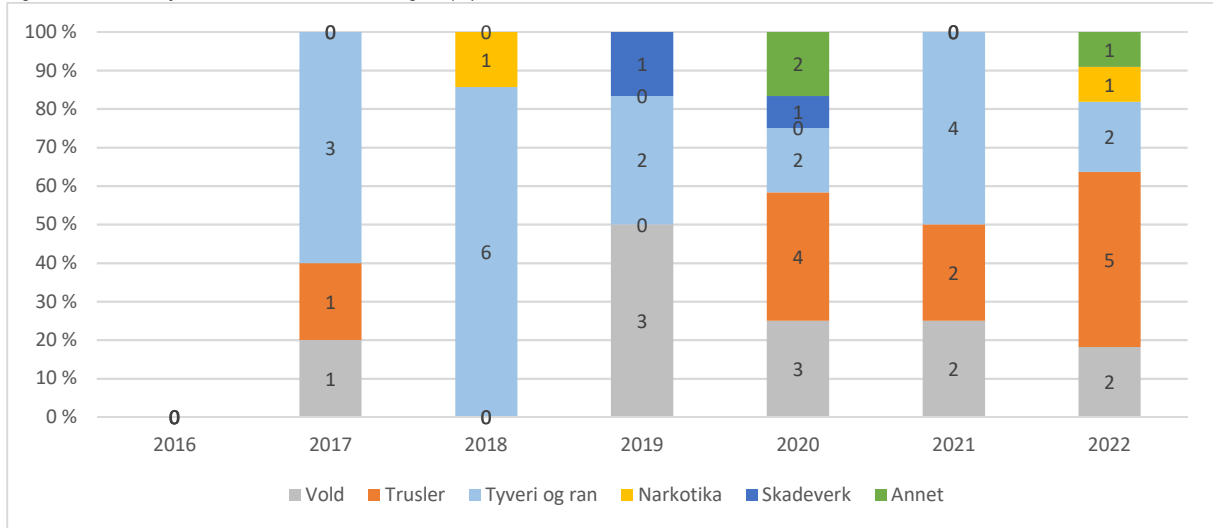
Personer som har Norge som fødselsland (67 %, se kapittel 4.3), er dømt for 64 % av alle drap og drapsforsøk. Deretter følger personer som er født i afrikanske land (12 %) som står for 15 % av dommene for drap og drapsforsøk, og personer født i Europa (7 %) (ekskl. Norge) med 9 % av dommene for drap og drapsforsøk. Når det gjelder dommer for voldslovbrudd er 68 % idømt personer født i Norge. For ildspåsettelse er andelen 80 % og for seksuallovbrudd er andelen 38 %. Personer født i Norge er med andre ord dømt for en noe høyere andel av ildspåsettelsene og en lavere andel av seksuallovbruddene.

Helse-Sør Øst, som har hatt 61 % av det totale antall tidsubestemte dommer, har 66 % av det totale antall dommer for drap og drapsforsøk. I Helse Vest, som har 21 % av de tidsubestemte dommene, er 18 % av det totale antall dommer for drap og drapsforsøk. I Helse Midt-Norge (12 % av dommene) er andelen 11 % og i Helse Nord (8 % av dommene) er andelen 5 %. Det er med andre ord en litt høyere andel av slik kriminalitet i Helse Sør-Øst, men skjevfordelingen er marginal.

5.2. Lovbrudd for personer med tidsbestemt dom

Av de 49 tidsbestemte dommene er 38 % for tyveri og ran, 24 % for trusler og 22 % for voldslovbrudd. De øvrige 16 % er for narkotikalovbrudd og skadeverk, se Figur 28.

Figur 28: Lovbrudd for tidsbestemt dom til tvungent psykisk helsevern, 2016-2022. Prosentvis andel.

Nasjonal koordineringsenhet for dom til tvungent psykisk helsevern

E-post: koordineringsenheten@ous-hf.no

Telefon: 23 06 63 02

Nettsted: www.koordineringsenheten.no

Postadresse:

Oslo universitetssykehus HF

Ullevål sykehus

Nasjonal koordineringsenhet for dom til tvungent psykisk helsevern

Regional sikkerhetsseksjon

Postboks 4956 Nydalen

0424 Oslo

Publisert: 23.03.23